

6. Rubriek 5: Veiligheid en defensie

Europees defensiefonds

RUBRIEK 5: VEILIGHEID EN DEFENSIE Europees Defensiefonds

BEVOEGDE ACTOREN BINNEN DE EUROPESE INSTELLINGEN

Europese Commissie	Directoraat-generaal Interne Markt, Industrie, Ondernemerschap en Midden- en Kleinbedrijf DG GROW – afdelingen GROW.14 (Defence 1) en GROW.15 (Defence 2)
Raad van de EU	Raad Buitenlandse Zaken “Friends of the Presidency Group on the European Defence Fund”
Europees Parlement	Industrie onderzoek en energie : ITRE (rapporteur MEP Zdzislaw Krasnodebski) Veiligheid en defensie : SEDE (rapporteur MEP David McAllister)

INHOUD

Context van het initiatief	<p>In juli 2014 werd het Europees defensiebeleid door voorzitter Juncker in zijn politieke beleidslijnen aangewezen als politieke topprioriteit. Dat heeft onder andere te maken met de toenemende instabiliteit en nieuwe bedreigingen voor de veiligheid waar de Unie na jaren van vrede en stabiliteit nu te kampen mee heeft. De verandering in de veiligheidssituatie heeft duidelijk aangetoond dat we de verwachtingen van de burgers in de Unie en van onze partners alleen kunnen waarmaken door gezamenlijk te investeren in ontwikkeling en samenwerking op het gebied van veiligheid in alle lagen. Als Europa meer verantwoordelijkheid voor zijn defensie op zich wil nemen, is het van cruciaal belang om het concurrentievermogen en de innovatie in de gehele defensie-industrie van de Unie te versterken.</p> <p>COM (2018) 476 : https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX:52018PC0476</p>
Doelstellingen van het initiatief	<p>Het voorstel voor een industrieel ontwikkelingsprogramma voor de Europese defensie is gericht op een verbetering van het concurrentie- en innovatievermogen in de defensie-industrie van de Unie, met inbegrip van cyberdefensie. Dit kan voornamelijk worden verwezenlijkt door een betere benutting van de resultaten van defensie-onderzoek te stimuleren, de samenwerking tussen ondernemingen bij de ontwikkeling van defensieproducten en -technologieën te bevorderen en door de samenwerkingsverbanden tussen de lidstaten te stimuleren, om ervoor te zorgen dat de technologische en industriële basis voor de Europese defensie volledig aan de huidige en toekomstige veiligheidsbehoeften van de EU kan voldoen.</p>

	COM (2018) 476 : https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX:52018PC0476
Beleidsopties	<p>Het doel van het defensiefonds bestaat er in om het militair onderzoek en de defensiecapaciteit te versterken. Daartoe wordt voor het defensiefonds een budget van 13 miljard euro voorzien voor de periode 2021-2027.</p> <p>Voor het onderzoek is 4,1 miljard euro voorzien. Onderzoeksprojecten worden 100% gefinancierd door het fonds.</p> <p>Voor ontwikkelingstrajecten is 8,9 miljard voorzien voor de periode 2021-2027. Hier is het steunpercentage 20%. Het resterende bedrag moet ingebracht worden door de partners (lidstaten, consortium).</p> <p>Testen en certificatie worden tot 80% gesteund. Permanent Structured Cooperation (PESCO) projecten krijgen extra 10% steun. De prioriteiten worden bepaald volgens het "Capability Development Plan".</p> <p>De Europese commissie zal tevens een financiële toolbox en expertise ter beschikking stellen bij de acquisitie.</p> <p>COM (2018) 476 : https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX:52018PC0476</p>
Verwachte effecten van het initiatief	<p>Het Europees Defensiefonds is bedoeld als instrument om het concurrentie- en innovatievermogen van de Europese industriële en technologische defensiebasis te ondersteunen en zo bij te dragen tot de strategische autonomie van de EU. Via het fonds wordt beoogd om gezamenlijke programma's tot stand te brengen die niet mogelijk zijn zonder een bijdrage van de EU en om, via ondersteuning van onderzoeks- en ontwikkelingsactiviteiten, de nodige stimulansen te bieden teneinde samenwerking in elke fase van de industriële cyclus te bevorderen.</p> <p>Met name het opzetten van gezamenlijke projecten met significante grensoverschrijdende deelname door kleine en middelgrote ondernemingen wordt aangemoedigd. Dit zal ervoor zorgen dat het fonds toegankelijk blijft voor ontvangers uit alle lidstaten, ongeacht hoe groot zij zijn of waar in de Unie zij gevestigd zijn.</p> <p>COM (2018) 476 : https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX:52018PC0476</p>
Soort initiatief	niet-wetgevend initiatief
Verdragsartikel	Artikelen 173, 182, lid 4, 183 en 188, tweede alinea, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie.
EU-regelgeving	n.v.t.

TIMING

Verwachte publicatie voorstel	<p>Raad en EP proberen voor het einde van dit jaar hun positie te bepalen om in januari aan de triloog-discussies te beginnen, met de bedoeling voor eind maart tot een compromis te komen, wanneer Roemenië het voorzitterschap waarneemt.</p> <p>Het verdere verloop hangt dan af van de discussies rond het MFF.</p>
-------------------------------	---

Behandelend Voorzitterschap	2018: Oostenrijk 2019 : Roemenië, Finland
-----------------------------	--

CONSULTATIE DOOR DE EUROPESE COMMISSIE OVER HET INITIATIEF

Openbare raadpleging	<p>De lidstaten werden gedurende de voorbereiding van het voorstel op regelmatige bijeenkomsten geraadpleegd.</p> <p>Om alle belanghebbenden de gelegenheid te geven om opmerkingen te maken, heeft de Commissie van 13 januari tot en met 9 maart 2018 een openbare raadpleging (OPC) over het Europees Defensiefonds gehouden in het kader van een ruimere raadpleging over alle beleidsterreinen van de EU-begroting voor 2021-2027.</p>
Routekaart	De Europese Commissie heeft geen routekaart opgemaakt.
Aanvangseffectbeoordeling	De Europese Commissie heeft geen aanvangseffectbeoordeling opgemaakt.
Voorstel van regelgeving en effectbeoordeling	<p>In overeenstemming met de voorschriften van de Commissie voor betere regelgeving wordt dit voorstel ondersteund door een effectbeoordeling. De onafhankelijke Raad voor regelgevingstoetsing heeft het effectbeoordelingsverslag op 11 april 2018 onderzocht en heeft een positief advies uitgebracht.</p> <p>Het effectbeoordelingsverslag bevat een toelichting van de problemen en onderliggende oorzaken die de Commissie ertoe hebben gebracht om dit initiatief voor te stellen.</p> <p>Volgens het verslag zal het fonds helpen om de situatie recht te trekken door 13 miljard EUR vrij te maken voor gezamenlijk onderzoek en gezamenlijke vermogensontwikkeling op defensiegebied, waarmee de Unie een van de grootste investeerders in defensieonderzoek in de EU wordt en optreedt als stuwende kracht door afzonderlijke uitgaven samen te brengen in gezamenlijke ontwikkelingsprojecten op EU-niveau met gemeenschappelijke technische vereisten die beantwoorden aan prioriteiten van de EU.</p>

BEVOEGDE ACTOREN BINNEN VLAANDEREN

Trekkend minister	Philippe Muyters (voor de luiken KMO, innovatie en onderzoek)
Trekkend beleidsdomein	EWI
Betrokken ministers	n.v.t.
Betrokken beleidsdomeinen	n.v.t.

VLAAMSE ANALYSE VAN HET VOORSTEL

Juridisch

Vlaamse bevoegdheid	n.v.t.
Vlaamse rechtsinstrumenten	n.v.t.

Beleidsmatig

Huidig beleid	<p>Defensie is federale materie maar er zijn raakvlakken op het niveau van de Gemeenschappen en de Gewesten.</p> <p>Gelet op de uitdagingen werd op federaal niveau in 2016 de Strategische Visie voor Defensie opgemaakt. De Strategische Visie voor Defensie krijgt concreet vorm via de militaire programmawet. Deze omvat investeringen in hoofdmateriaal van de Belgische Defensie tot 2030 voor een bedrag van 9,4 miljard euro. Het gaat o.a. over de vervanging van de straaljagers, de gevechtsvoertuigen, de marinevloot en de aankoop van unmanned aerial vehicles (UAV). Er werden ook essentiële veiligheidsbelangen gedefinieerd (o.a. beschermen van informatiesystemen).</p> <p>https://www.mil.be/nl/artikel/destrategische-visie</p> <p>In Vlaanderen was door de richtlijn Van den Brande ondersteuning van projecten en mandaten met militaire affiniteit uitgesloten. De richtlijnen Van den Brande werden opgesteld in de jaren '90, een tijdvak waarin defensievraagstukken minder aan de orde waren. De defensiebudgetten daalden in veel Westerse landen en defensieonderzoek kreeg minder aandacht. Tegen deze achtergrond had het bannen van 'defensieonderzoek' in Vlaanderen weinig onmiddellijke zichtbare gevolgen. Uit een VARIO bevraging volgt dat de richtlijnen Van den Brande wel een impact gehad hebben op (de competitiviteit) van de Vlaamse ondernemingen.</p> <p>VARIO advies Nr 3 : Overheidssteun voor dual use en militaire o&o&i, april 2018 https://www.vario.be/nl/publicaties/advies-3-overheidssteun-voor-dual-use-militaire-ooi</p>
Vlaamse context van het initiatief	<p>Vlaanderen participeert in het federaal overlegcomité :</p> <p>Departement buitenlandse zaken, dienst Controle Strategische Goederen Raakvlak : wapenexport Departement Economie Wetenschap en Innovatie Raakvlak: onderzoek en innovatie programma voor defensie</p>

Relevantie EU-doelstellingen voor Vlaanderen	De geopolitieke situatie is totaal veranderd. In de huidige complexe multipolaire wereld met toenemende instabiliteit, conflicten in de verschillende regio's en nieuwe opkomende veiligheidsdreigingen zoals de terrorismedreiging, de vluchtelingen crisis, cybercriminaliteit ... winnen veiligheids- en defensieaspecten aan belang. Vanuit deze optiek is de opbouw van defensie capaciteit in Europa relevant dus ook voor België.
Geschiktheid van de beleidsopties voor Vlaanderen	De projecten die uitgevoerd worden in het kader van het Defensiefonds zullen overwegend door grote lidstaten worden uitgevoerd. België, dus ook Vlaanderen, heeft geen grote spelers in defensie. Vlaanderen heeft wel een aantal kleine maar performante actoren. Denken we maar aan domeinen zoals training en simulatiesystemen, geavanceerd materialen, communicatie, artificiële intelligentie, en cybersecurity.
Verwachte effecten van het initiatief in Vlaanderen	Gelet op de historiek, situatie kunnen we verwachten dat de directe financiële return van het Defensiefonds voor België, en dus ook voor Vlaanderen, eerder bescheiden zal zijn.

BETROKKENHEID VAN DE VLAAMSE BELANGHEBBENDEN

Vlaamse belanghebbenden	De belangrijkste actoren vinden we bij de leden van Agoria, maar ook bij leden van FLAG, en VRI.
Consultatie van de Vlaamse belanghebbenden	Vlaanderen heeft geen consultatie georganiseerd. De federale overheid staat in voor consultatie en overleg met alle actoren.
Door de Vlaamse belanghebbenden verwachte effecten	n.v.t.

EERSTE VLAAMSE STANDPUNTBEPALING

<p>Vlaanderen kan zich algemeen vinden in het voorstel van de Europese Commissie, waaronder de voorgestelde verdeling tussen enerzijds onderzoek en ontwikkeling en anderzijds capaciteitsopbouw.</p> <p>Vlaanderen beschikt niet over de grote industriële spelers inzake defensie. Daarom is het van belang dat in het programma voldoende garanties zitten dat kmo's toegang krijgen tot de gevormde consortia.</p> <p>Wat betreft subsidiabele entiteiten, zijn we van oordeel dat de bepalingen overgenomen moeten worden uit het EDIDP.</p> <p>Meer duidelijkheid is nodig over hoe "disruptive technologies" moet worden geïnterpreteerd, waarvoor 5% van het budget wordt gereserveerd.</p> <p>Wat betreft de verdere opvolging van het programma, is het belangrijk dat de regio's worden betrokken bij de selectie van ontwikkelingsprogramma's waaraan de Belgische overheid zal</p>

deelnemen (type Airbus). Bovendien moeten Vlaamse bedrijven in staat zijn om deel te nemen in consortia van programma's waaraan de Belgische overheid zelf niet deelneemt.

REACTIE VANUIT VLAANDEREN OP DE EUROPESE CONSULTATIE

Openbare raadpleging, routekaart, aanvangseffectbeoordeling en/of effectbeoordeling	Vlaanderen heeft niet deelgenomen aan de openbare raadpleging
---	---

EERSTE SUBSIDIARITEITSINSCHATTING

1. *Bevoegdheid van de Europese Unie*

De EU is bevoegd een gemeenschappelijk veiligheid- en defensiebeleid (GVDB) te voeren, als onderdeel van het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid (GBVB) (artikel 2, lid 4 VWEU). De uitvoering van het GVDB berust op de door de lidstaten beschikbaar gestelde capaciteiten. De hoofddoelstelling van de voorgestelde verordening is echter het bevorderen van het concurrentie- en innovatievermogen van de industriële en technologische defensiebasis van de Unie door defensiegerichte O&O-activiteiten te ondersteunen. De rechtsgrondslagen van dit voorstel zijn daarom artikel 173, 182, lid 4, 183 en 188, tweede alinea van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie.

Op grond van art. 173 VWEU is het optreden van EU en lidstaten gericht op een betere benutting van het industriële potentieel van het beleid om innovatie, onderzoek en technologische ontwikkeling te stimuleren. Dit sluit aan bij de doelstelling van de ontwerpverordening om het concurrentievermogen van de defensie-industrie van de Unie te versterken. Op grond van het VWEU vallen alle onderzoeksactiviteiten onder een meerjarenkaderprogramma voor onderzoek. Art. 182, lid 4, VWEU geeft de Raad de bevoegdheid om specifieke programma's vast te stellen waarmee het meerjarenkaderprogramma ten uitvoer wordt gelegd. Artikel 188, tweede alinea, VWEU voorziet voorts in de bevoegdheid voor de Unie om voor de tenuitvoerlegging van het meerjarenkaderprogramma regels vast te stellen voor de deelneming van ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten; alsmede regels voor de verspreiding van onderzoeksresultaten. Er is sprake van een ondersteunende/aanvullende bevoegdheid van de Unie ten aanzien van industriebeleid (artikel 6, onder b, VWEU). Op het gebied van onderzoek en technologische ontwikkeling is er sprake van een parallelle bevoegdheid tussen de EU en de lidstaten (art. 4, lid 3, VWEU). De uitoefening van deze bevoegdheid belet de lidstaten niet hun eigen bevoegdheid uit te oefenen.

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2018/07/20/fiche-14-mfk-oprichting-van-het-europees-defensiefonds>

2. *Evaluatie van de subsidiariteitstoets van de Europese Commissie*

De Europese Commissie heeft reeds een (initiële) subsidiariteitstoets uitgevoerd. COM (2018) 476 : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX:52018PC0476>

a. Noodzakelijkheidstest

De Europese Commissie geeft duidelijk aan waarom het optreden van de Unie noodzakelijk is en waarom het optreden van de lidstaten de doelstelling(en) niet voldoende kan bereiken omdat :

Beslissingen over investeringen in defensie en defensie-gerelateerde ontwikkelingsprogramma's blijven de bevoegdheid en de verantwoordelijkheid van de lidstaten. De Unie kan en mag het lage niveau van de defensie-investeringen door de lidstaten niet compenseren. Wel kan zij hun gezamenlijke inspanningen voor het ontwikkelen van defensievermogens aanvullen, bevorderen en consolideren om de Europese defensie-industrie te ondersteunen en op veiligheidsuitdagingen te reageren. Dat zou ervoor zorgen dat overlappingsen worden voorkomen, het geld van de belastingbetalers efficiënter kan worden aangewend, de interoperabiliteit van defensiematerieel wordt verbeterd, de versnippering tot een minimum wordt beperkt en het concurrentievermogen en de innovatie van de Europese industriële en technologische defensiebasis wordt gestimuleerd.

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2018/07/20/fiche-14-mfk-oprichting-van-het-europees-defensiefonds>

b. EU-meerwaardetest

De Europese Commissie beschrijft duidelijk de voor- en de nadelen die het optreden van de Unie zou hebben ten opzichte door de lidstaten.

c. Conclusie

De Europese Commissie heeft het optreden van de Unie voldoende gemotiveerd.